



ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟ ΜΑΡΟΚΟ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΚΑΖΑΜΠΛΑΝΚΑΣ



ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟ ΜΑΡΟΚΟ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ
ΚΑΖΑΜΠΛΑΝΚΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

**ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΟΚΟΥ & ΤΙΣ ΔΙΜΕΡΕΙΣ
ΕΛΛΗΝΟΜΑΡΟΚΙΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ (2017)**



A. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΑΡΟΚΟΥ

Η ανάπτυξη της μαροκινής οικονομίας, κατά το έτος 2017, δεν υπερέβη το 4% του ΑΕΠ, αποκλίνοντας, έτσι, κατά μισή ποσοστιαία μονάδα, από τις κυβερνητικές προβλέψεις του προϋπολογισμού του ίδιου έτους. Η αξία του μαροκινού ΑΕΠ, σε τρέχουσες τιμές, αυξήθηκε, κατά μόλις 3,8%, στα 1.055 δισ. ντίρχαμ (1 ευρώ περί τα 11 ντίρχαμ).

Σε κάθε περίπτωση, πρόκειται για επίδοση καλύτερη από την αντίστοιχη του 2016 (ανάπτυξη 1,1% λόγω καθυστέρησης βροχοπτώσεων και ισχνής ανάπτυξης του μη αγροτικού τομέα). Το 2017, ο ρυθμός ανάπτυξης των αγροτικών δραστηριοτήτων διαμορφώθηκε σε 14,8%, γεγονός στο οποίο οφείλεται και το επίπεδο ανάπτυξης της μαροκινής οικονομίας κατά το εν λόγω έτος, δεδομένου ότι το μη αγροτικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά μόνον 2,6%. Η ανάπτυξη αυτή ευνοήθηκε τόσο από την εσωτερική, όσο και από την εξωτερική ζήτηση. Η οικιακή κατανάλωση παρουσίασε αύξηση 4,2% και οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών 8,3% (έναντι 3,8% για τις εισαγωγές).

Για το 2018, η Ανώτατη Επιτροπή Προγραμματισμού (Haut Commissariat au Plan), κρατική στατιστική υπηρεσία, προβλέπει ανάπτυξη της τάξης του 3,1%, ενώ, για το 2019, 2,9%. Σύμφωνα με το ιδιωτικό, ανεξάρτητο παρατηρητήριο της μαροκινής οικονομίας, Centre Marocain de Conjoncture, οι προβλέψεις είναι περισσότερο αισιόδοξες (3,3% και 3,8%, αντίστοιχα), αλλά και οι δύο θεσμοί συμφωνούν ως προς τα βασικά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της μαροκινής οικονομίας:

- Ασθμαίνουσα ανάπτυξη
- Ευαλωτότητα οικονομικού περιβάλλοντος
- Αργός μετασχηματισμός παραγωγικών δομών
- Χαμηλή απόδοση επενδύσεων
- Χαμηλή ικανότητα δημιουργίας θέσεων εργασίας
- Διατήρηση κοινωνικών ανισοτήτων

Σημειώνεται ότι το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν του Μαρόκου ανέρχεται σε 109,14 δισεκατομμύρια δολάρια (στοιχεία 2017), αξία που αντιπροσωπεύει το 0,16% της παγκόσμιας οικονομίας. Το ύψος του ΑΕΠ της χώρας ήταν, κατά μέσον όρο, 36,67 δισεκατομμύρια δολάρια, από το 1960 μέχρι το 2017, φθάνοντας στο υψηλότερο επίπεδο όλων των εποχών, ήτοι, 109,88 δισεκατομμύρια δολάρια, το 2014, και στο χαμηλότερο επίπεδο των 2,03 δισεκατομμυρίων δολαρίων, το 1961. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανήλθε σε 3.292,4 δολάρια (2017).

Οι επενδύσεις στη χώρα, που ανέρχονται σε 32% του ΑΕΠ της, περίπου, και κυρίως, τα κρατικώς χρηματοδοτούμενα μεγάλα έργα υποδομής, δεν κατάφεραν ακόμα να τονώσουν την οικονομική ανάπτυξη και η αύξηση της παραγωγικότητας, κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, παραμένει περιορισμένη. Σύμφωνα με τις συστάσεις των οικονομολόγων της Παγκόσμιας Τράπεζας, για να αυξήσει το Μαρόκο την ανταγωνιστικότητά του μεσοπρόθεσμα, θα πρέπει να εκσυγχρονίσει τη διοίκηση, να



βελτιώσει τη διακυβέρνηση στο δημόσιο τομέα, να ενισχύσει τους δεσμούς μεταξύ των περιφερειών και να βελτιώσει τα αποτελέσματα του εκπαιδευτικού συστήματος.

Αναφέρεται σχετικά ότι το Μαρόκο επενδύει μεταξύ 0,7% και 0,8% του ΑΕΠ του στην έρευνα και ανάπτυξη, γεγονός, όμως, το οποίο έχει περιορισμένο μόνο αντίκτυπο στην απόκτηση τεχνολογικών ικανοτήτων, λόγω ανεπαρκών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, σύμφωνα με την πιο προσφατη διαθέσιμη έκθεση (2016) της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη. Εκπεφρασμένος κυβερνητικός στόχος είναι η αύξηση του εν λόγω ποσοστού στο 1% του ΑΕΠ, έως το 2021.

Η δημοσιονομική εξυγίανση αποτελεί βασική διάσταση της μαροκινής οικονομικής πολιτικής. Το δημοσιονομικό έλλειμμα διαμορφώθηκε σε 3,6 % του ΑΕΠ, το 2017, από 4,1%, το 2016. Εξαιτίας της μείωσης αυτής, το κυβερνητικό χρέος μειώθηκε σε 63% του ΑΕΠ, το 2017, από 64,7%, το προηγούμενο έτος, ενώ το δημόσιο χρέος ανήρχετο σε 81,4% του ΑΕΠ, στα τέλη του 2016.

Η Ανώτατη Επιτροπή Προγραμματισμού αναφέρει μείωση του εδώ και καιρό, λόγω και των επιδοτήσεων σε βασικά αγαθά, ελεγχόμενου πληθωρισμού, από 1,6%, το 2016, σε 1%, το 2017. Η ανεργία κυμαίνεται στο 10% και πλήττει περισσότερο τους νέους και τις γυναίκες. Εκτιμάται ότι ο δείκτης απασχόλησης στις ηλικίες 25 έως 35 έτη βρίσκεται στο 48%, έναντι 65%, κατά μέσον όρο, στις αναδυόμενες οικονομίες.

Αναφέρεται ότι το Μαρόκο ήταν (μαζί με την Αίγυπτο), το 2017, μεταξύ των πιο εκλυστικών αφρικανικών προορισμών για τους επενδυτές. Το έτος αυτό, οι εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα αυξήθηκαν κατά 23% και έφτασαν τα 2,7 δισ. δολάρια, τη στιγμή που οι άμεσες ξένες επενδύσεις μειώθηκαν τόσο στη Β. Αφρική, όσο και στην Αφρική γενικότερα (-21%) λόγω της πτώσης της τιμής των βασικών αγαθών. Η αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων στο Μαρόκο αποδίδεται στη μεγαλύτερη διαφοροποίηση της οικονομίας του, και ιδιαίτερα, στην πραγματοποίηση σημαντικών επενδύσεων, κυρίως, στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας (παραγωγή μπαταριών και καμερών). Ο έτερος τομέας που επωφεληθήκε από τις ξένες επενδύσεις ήταν ο χρηματοπιστωτικός.

Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου διευρύνθηκε κατά 4,8 δισεκατομμύρια ντίρχαμ, το 2017, ανερχόμενο στο τέλος του έτους σε 189,84 δισεκατομμύρια ντίρχαμ. Αν και οι μαροκινές εξαγωγές αυξήθηκαν με ταχύτερο ρυθμό από τις εισαγωγές, ήτοι κατά 9,3% ή 20.900 εκατ. ντίρχαμ, η αύξηση αυτή δεν επαρκεί για να απορροφήσει την αύξηση που καταγράφηκε από τις εισαγωγές (6,3% ή 25.770 εκατ. ντίρχαμ). Η τελευταία εξηγείται, κυρίως, από την αύξηση των ενεργειακών εισαγωγών (+14,9 δισ. ντίρχαμ), η οποία αντιστοιχεί σε τουλάχιστον 57% της συνολικής αύξησης. Σε γενικές γραμμές, τα ενεργειακά προϊόντα κόστισαν στο Μαρόκο 69,4 δισ. ντίρχαμ, το 2017, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 27,3% σε σύγκριση με το 2016.

Προς την αντίθετη κατεύθυνση, η δυναμική των εξαγωγών εξηγείται από την αύξηση των αποστολών στο εξωτερικό των φωσφορικών αλάτων και των παραγώγων τους (+4,4 δισ. ντίρχαμ), του κλάδου των αυτοκινήτων (+3,9 δισ. ντίρχαμ), της γεωργίας και των αγροτικών προϊόντων (+3,7 δισ. ντίρχαμ), των κλωστοϋφαντουργικών και



δερμάτινων ειδών (+2,1 δισ. ντίρχαμ) και της αεροδιαστημικής (+1,7 δισ. ντίρχαμ). Αυτοί οι τομείς αντιπροσωπεύουν το 75,2% σχεδόν της συνολικής αύξησης των εξαγωγών.

Σημειώνεται ότι από το 2009, οι μαροκινές αρχές έχουν προβεί σε σημαντικές πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη του μεταποιητικού τομέα, μεταξύ άλλων, μέσω της δημιουργίας βιομηχανικών πάρκων και της βελτίωσης των υπηρεσιών logistics και των λιμενικών υποδομών. Η επέκταση ολοκληρωμένων λιμενικών συγκροτημάτων, όπως αυτό της Tanger-Med που φιλοδοξεί να καταστεί νέος μεσογειακός στρατηγικός κόμβος διεθέτοντας ελεύθερες βιομηχανικές ζώνες – υπενθυμίζεται ότι ένας από τους πρώτους ομίλους που εγκαταστάθηκαν στην Tanger-Med ήταν αυτός της Renault – συνετέλεσε στην αύξηση της παραγωγής από νεότερες βιομηχανικές μονάδες τα τελευταία χρόνια, κυρίως, στους τομείς της αυτοκινητοβιομηχανίας, της αεροναυπηγικής και των ηλεκτρονικών. Παρόλα αυτά, οι πτωτικές επιδόσεις παραδοσιακών τομέων όπως αυτός της υφαντουργίας, που υφίσταται τον ανταγωνισμό ασιατικών χωρών όπως το Βιετνάμ και η Καμπότζη, συμπάρεσυρε τη συνολική παραγωγή του μεταποιητικού κλάδου του Μαρόκου, με αποτέλεσμα η συμβολή του στο ΑΕΠ της χώρας να μειωθεί από 19% το 2000, σε 16%, κατά μέσον όρο, την περίοδο από το 2011-2015. Σκοπός των αρμόδιων αρχών είναι να αυξηθεί το εν λόγω μερίδιο σε 23% μέχρι το 2020 και γι' αυτό έχουν υιοθετηθεί φορολογικά κίνητρα για την ενίσχυση της βιομηχανικής και εξαγωγικής βάσης.

Στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η χώρα έχει θέσει ως στόχο την κάλυψη του 52% των ενεργειακών αναγκών της από ΑΠΕ, μέχρι το 2030. Σύμφωνα με την κατάταξη του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (2017), το Μαρόκο κατέχει την πρώτη θέση στη βιώσιμη, ασφαλή και οικονομική ενέργεια στην περιοχή της Β. Αφρικής και Μ. Ανατολής. Υπενθυμίζεται ότι τον Νοέμβριο του 2016, φιλοξενήθηκε, στο Μαρακές, η Παγκόσμια Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα COP 22 και ότι το μεγαλύτερο, σήμερα, εργοστάσιο ηλιακής ενέργειας στον κόσμο ξεκίνησε να λειτουργεί στο Ουαρζαζάτ, εντός του 2016.

Σημειώνεται ότι ο κύριος οικονομικός εταίρος του Μαρόκου (εμπόριο, επενδύσεις και τουρισμός) είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση. Παράλληλα, η πολιτική του βασιλιά Mohammed VI στις διεθνείς οικονομικές σχέσεις αποσκοπεί στο να αποτελέσει η χώρα πύλη εισόδου στην Υποσαχάρια Αφρική. Μετά από πάνω από τριάντα χρόνια απουσίας, και χάρη και στην κινητικότητα που αναπτύχθηκε με τις βασιλικές περιοδείες σε αφρικανικές χώρες, το 2016, το Μαρόκο επανήλθε, τον Ιανουάριο του 2017, στην Αφρικανική Ένωση. Συγχρόνως, ζήτησε να ενταχθεί επίσημα στην Οικονομική Κοινότητα των Κρατών της Δυτικής Αφρικής (CEDEAO), αποκτώντας πρόσβαση σε μία αγορά 750 εκατομμυρίων κατοίκων, με συνολικό ΑΕΠ 680 δισεκατομμύρια δολάρια. Σε σχέση με το εν λόγω αίτημα υπήρξε καταρχήν συμφωνία σε επίπεδο αρχηγών κρατών.

Σύμφωνα με το Δείκτη Αντίληψης για τη Διαφθορά της οργάνωσης «Διεθνής Διαφάνεια», το Μαρόκο κατατάσσεται (2017) στην 81^η θέση σε σύνολο 180 χωρών και με βαθμολογία 40 στα 100. Πέρυσι, το Μαρόκο, βρέθηκε στην 90^η θέση, σε ένα σύνολο 176 χωρών. Όμως, παρά την ύπαρξη εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της διαφθοράς (που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τηλεφωνική γραμμή για καταγγελίες πολιτών για διαφθορά και την ηλεκτρονική πύλη “www.storcogruption.ma”), αλλά και το γεγονός ότι ουκ ολίγες σχετικές υποθέσεις που αποκαλύφθηκαν από το Ελεγκτικό



Συνέδριο, έχουν φθάσει στα χέρια της δικαιοσύνης, η διαφθορά στο δημόσιο τομέα δε φαίνεται να υποχωρεί. Παρ'όλα αυτά, το Μαρόκο είχε, το 2017, καλύτερη αξιολόγηση από την Αλγερία και την Αίγυπτο, αλλά βρίσκεται πιο πίσω από την Τυνησία (74^η θέση).

Με 11,35 εκατομμύρια επισκέπτες, το 2017, ήτοι 10% περισσότερο από ό, τι το προηγούμενο έτος, το Μαρόκο υποδέχθηκε, το έτος αυτό, ρεκόρ τουριστών. Η εν λόγω αύξηση αφορά τις κύριες αγορές προέλευσης (Γαλλία, Ισπανία, Γερμανία), ενώ «αναδυόμενες αγορές», όπως η Κίνα και η Βραζιλία, έχουν καταγράψει «ισχυρή ανάπτυξη», σύμφωνα με δηλώσεις του μαροκινού Υπουργείου Τουρισμού.

Οι εισπράξεις του τουρισμού σε ξένο νόμισμα έφτασαν τα 69,7 δισεκατομμύρια ντίρχαμ (MMDH), το 2017, έναντι 64,2 MMDH, πριν από ένα χρόνο. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, ο αριθμός των διανυκτερεύσεων παρουσίασε και αυτός αύξηση, και μάλιστα, κατά 15%. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε σε Φεζ, Ουαρζαζάτ, Ταγγέρη και Μαρακές.

Υπολογίζεται ότι η παραοικονομία αποτελεί το 40% του μαροκινού ΑΕΠ και ανέρχεται σε 410 δισεκατομμύρια ντίρχαμ στο εμπόριο και στη βιομηχανία.

Β. ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Οι ελληνικές εξαγωγές στο Μαρόκο, το 2017, ανήλθαν σε 99,62 εκατ. ευρώ, από 82,42 εκατ. ευρώ, το 2016, σημειώνοντας αύξηση 20,8%, σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής. Οι ελληνικές εισαγωγές από το Μαρόκο ανήλθαν από 45,62 εκατ. ευρώ, το 2016, σε 75,13 εκατ. ευρώ, το 2017 (αύξηση 64,6%).

Η εξέλιξη των διμερών εμπορικών συναλλαγών κατά την τελευταία 3ετία, καθώς και τα κυριότερα εξαγόμενα και εισαγόμενα προϊόντα παρουσιάζονται στους κατωτέρω πίνακες:

	2015	2016	2017
ΕΛΛ. εξαγωγές	33.426.688	82.428.392	99.623.641
ΕΛΛ. εισαγωγές	25.379.997	45.627.297	75.132.100
Ισοζύγιο	+8.046.691	+36.801.095	+24.491.541
Όγκος εμπορίου	58.806.685	128.055.689	174.755.741

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, αξία σε ευρώ

	ΕΞΑΓΩΓΕΣ 2017/2016	ΕΞΑΓΩΓΕΣ	2017	ΕΞΑΓΩΓΕΣ	2016
ΚΩΔ.	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΞΙΑ	ΜΕΡΙΔΙΟ	ΑΞΙΑ	ΜΕΡΙΔΙΟ
2710	Λάδια από πετρέλαιο ή ασφαλτούχα ορυκτά	42.738.099	42,8%	23.023.971	27,9%



ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟ ΜΑΡΟΚΟ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΚΑΖΑΜΠΛΑΝΚΑΣ

2711	Αέρια πετρελαίου & αέριοι υδρογονάνθρακες	25.054.676	25,1%	15.447.089	18,7%
2713	Κοκ από πετρέλαιο	3.087.177	3%	1.679.525	2%
6802	Πέτρες (για λάξευση και οικοδομή)	2.339.669	2,3%	1.626.083	1,9%
3920	Πλάκες, φύλλα κλπ. από πλαστικό	1.958.405	1,9%	2.703.912	3,2%
4901	Έντυπα	1.685.887	1,6%	1.055.904	1,2%
8419	Συσκευές & διατάξεις έστω και ηλεκτρικά θερμαινόμενες	1.671.826	1,6%	1.731.966	2,1%
8409	Μέρη για εμβολοφόρους κινητήρες εσωτερικής καύσης	1.142.439	1,1%		
3923	Είδη μεταφοράς, συσκευασίας	1.135.160	1,1%		
3808	Εντομοκτόνα κλπ.	1.095.855	1%		
8474	Μηχανές, συσκευές για τη διαλογή κλπ. χύματος κλπ.			1.268.446	1,5%
8224	Μηχανές, συσκευές για εκτόξευση υγρών κλπ.			1.261.363	1,5%

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, αξία σε ευρώ

	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ 2017/2016	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	2017	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	2016
ΚΩΔ.	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΞΙΑ	ΜΕΡΙΔΙΟ	ΑΞΙΑ	ΜΕΡΙΔΙΟ
8802	Αεροσκάφη με κινητήρα	27.759.785	36,8%		
8901	Επιβατικά πλοία	18.000.000	23,9%		
0307	Μαλάκια	8.060.439	10,6%	14.197.498	31,1%
2510	Φωσφορικά ασβέστια	6.850.814	9%	11.722.134	25,6%
3105	Λιπάσματα	6.469.724	8,5%	8.450.503	18,5%
8901	Επιβατικά αυτοκίνητα	941.820	1,2%		
7404	Απορρίμματα χαλκού	737.590	0,9%	2.471.101	5,4%
2301	Άλευρα από κρέας,			2.056.571	4,5%



ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟ ΜΑΡΟΚΟ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΚΑΖΑΜΠΛΑΝΚΑΣ

	ψάρια				
8904	Πλοία ρυμουλκά & προωθητικά			1.056.000	2,3%

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, αξία σε ευρώ

Σχετικά με τις μαροκινές εξαγωγές αεροσκαφών με κινητήρα (κωδ. 8802), το έτος 2017, προς την Ελλάδα, σημειώνουμε ότι σχετίζονται με επισκευαστικές εργασίες στις οποίες προέβη η ΕΑΒ και ότι στη συνέχεια τα εν λόγω αεροσκάφη επανεξήχθησαν στο Μαρόκο.

Όσον αφορά τη διάρθρωση και τις προοπτικές των ελληνικών εξαγωγών στο Μαρόκο παρατηρούμε τα ακόλουθα:

- Σημαντικότερη θέση στις ελληνικές εξαγωγές στο Μαρόκο κατέχουν τα πετρελαιοειδή.
- Τα αγροτικά μηχανήματα και ο υδραυλικός εξοπλισμός (κυρίως για αγροτική χρήση) έχουν καλές προοπτικές στην εδώ αγορά, λόγος για τον οποίο κρίνεται σκόπιμη η συμμετοχή σε εδώ διεθνή αγροτική έκθεση SIAM (βλ. κατωτέρω).
- Τα πλαστικά, και κυρίως οι μεμβράνες θερμοκηπίων, αποτελούν δυναμικό προϊόν, το οποίο, στο παρελθόν, αντιμετώπισε διοικητικά και τεχνικά εμπόδια κατά την εισαγωγή. Κατά περιόδους, υφίσταται, ακόμα, διακριτική μεταχείριση, η οποία γίνεται προσπάθεια να αντιμετωπισθεί σε επίπεδο εδώ αντιπροσωπείας ΕΕ σε συνεργασία με Γραφείο ΟΕΥ Καζαμπλάνκας.
- Στους ηλιακούς θερμοσίφωνες, σύμφωνα με μαροκινά στοιχεία, η Ελλάδα κατατάσσεται πρώτη μεταξύ των προμηθευτών.
- Σημαντικό περιθώριο ανάπτυξης έχουν οι ελληνικές εξαγωγές δομικών υλικών και εξοπλισμού κατασκευών (όπως πέτρες, μάρμαρα, χρώματα, μονωτικά, επιχρίσματα, συστήματα σκίασης κλπ.), καθώς και τα φάρμακα.
- Τα ελληνικά προϊόντα διατροφής απουσιάζουν από τις ελληνικές εξαγωγές, με την εξαίρεση των συμπυκνωμάτων χυμών, γεγονός που οφείλεται στην εγχώρια διάρθρωση των δικτύων διανομής και αλυσίδων σούπερ μάρκετ (Carrefour και Marjane), τα οποία προμηθεύονται ευρωπαϊκά προϊόντα από τα γαλλικά και ισπανικά κέντρα διανομής. Τα ελληνικά ΠΟΠ, όπως η φέτα, θα έχουν καλύτερες προοπτικές διείσδυσης, μετά την έναρξη ισχύος της Συμφωνίας ΕΕ-Μαρόκου για την Αμοιβαία Προστασία των Γεωγραφικών Προσδιορισμών. Βέβαια, σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα θα εξακολουθήσουν να αποτελούν οι υφιστάμενοι υψηλοί δασμοί στα προϊόντα διατροφής, δεδομένου ότι το Μαρόκο διατηρεί, βάσει της Αγροτικής Συμφωνίας με την ΕΕ, υψηλό τείχος προστασίας. Δυνατότητες διείσδυσης παρουσιάζει και η αγορά αναψυκτικών (πέραν αυτής των χυμών).

Στις μαροκινές εξαγωγές προς την Ελλάδα, την πρώτη θέση κατέχουν τα κατεψυγμένα αλιεύματα (κυρίως χταπόδια και σουπιές) και τα παρασκευάσματα αλιευμάτων, ενώ, εντός του πρωτογενούς τομέα, σημαντικές είναι και οι εξαγωγές



ζωικών αλεύρων. Ακολουθούν τα φωσφάτα (που αποτελούν, μετά τα αυτοκίνητα, το κυριότερο εξαγωγίμο προϊόν του Μαρόκου), τα λιπάσματα και τα απορρίμματα χαλκού.

Για την προώθηση των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων με σημαντικές προοπτικές στη μαροκινή αγορά, είναι σκόπιμη η συμμετοχή της χώρας μας, κατά προτίμηση, με εθνικό περίπτερο υπό τον Enterprise Greece, ή, και αυτοτελώς από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, σε σημαντικές εδώ διεθνείς εκθέσεις, όπως η ετήσια (κάθε άνοιξη) Salon International de l'Agriculture (SIAM), η ανά διετία Salon International du Bâtiment (SIB) και η σχετικά νέα "The Big 5 Construct N. Africa", στην οποία συμμετείχε, για πρώτη φορά, ελληνική επιχειρηματική αποστολή υπό τον Enterprise Greece τον Απρίλιο του 2017. Η σταθερή εδώ παρουσία των ενδιαφερόμενων να διεισδύσουν στην αγορά ελληνικών επιχειρήσεων αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την επίτευξη του σκοπού τους, γιατί η προσωπική επαφή είναι απολύτως απαραίτητη για την επίτευξη επιχειρηματικών συνεργασιών στο Μαρόκο.

Υπάρχει, επίσης, δυνατότητα συμμετοχής ελληνικών εταιριών σε κατασκευαστικά έργα (κυρίως, λιμένες), είτε μέσω υπεργολαβιών, σε αναδόχους, είτε με συμμετοχή σε consortia υποψηφίων αναδόχων, αλλά και σε περιβαλλοντικά έργα, μέσω, για παράδειγμα, συμμετοχής σε διαγωνισμούς για τη διαχείριση αποβλήτων.

Όσον αφορά τις κυριότερες εγκατεστημένες στο Μαρόκο ελληνικές (ή ελληνικών συμφερόντων) επιχειρήσεις αναφέρουμε την 10 RAJEB (εργοστάσιο ξύλινων πορτών), την INTRALOT (ηλεκτρονικά παιχνίδια, διαχείριση κρατικού λαχείου Μαρόκου), την Intracom Telecom (γραφείο αντιπροσωπείας), την ATLANTIC DREDGING (λιμενικά έργα), και, από το 2016, την AFRICA MOROCCO LINK (μικτή επιχείρηση μεταξύ ελληνικού ομίλου ATTICA Group και της μαροκινής τράπεζας BMCE, για τη μεταφορά επιβατών και οχημάτων από Tanger Med/Μαρόκο σε Algéciras/Ισπανία).

Αναφέρεται, τέλος, ότι, αυτή τη στιγμή, δεν υπάρχει απευθείας αεροπορική σύνδεση μεταξύ Ελλάδας και Μαρόκου, γεγονός που δεν διευκολύνει, μεταξύ άλλων, τις διμερείς επιχειρηματικές επαφές.

Η Προϊσταμένη

Αγγελική Σαρρή
Σύμβουλος ΟΕΥ Α΄